

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת יתרו תשפ"ה

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

'לאכול לפני האלוקים'

אם כן, לפי דברי הגמרא מה שכתוב בתורה 'לפני האלהים' - הרי שזהו כינוי לתלמיד חכם, ותלמיד חכם זה היה משה רבינו. מעתה, אם נאמר בפסוק שאהרן וכל זקני ישראל באו לאכול לחם לפני משה ולא עם משה, זאת אומרת שמשה רבינו היה נוכח בסעודה זו, אלא שלא אכל בסעודה זו לחם כמו כולם.

מניין נרמז ששימש את כולם?

וכיצד ניתן לרמז מן הפסוק שדאג לצרכי הסעודה ולא עשה דבר אחר? התשובה, מזה שהכתוב מכנה את שמו בשם 'אלהים' ולא בשם 'משה'. ומדוע?

נוכל להבין מדברי חכמים במכילתא שהזכרנו. מבואר, שכאשר רבן גמליאל שימש את החכמים, ביקשו למחות בו, אולם ר' יהושע אמר שיניחו לו.

כיוצא בדבר, כאשר משה רבינו עשה סעודה ליתרו, מן הראוי היה שאחרים ידאגו לסעודה זו, שהרי משה רבינו איש האלהים' ובכל רגע נתון היה דבק בקב"ה וכאשר בא יתרו אליו ומשה ביקש לכבדו, הרי שצריך לדאוג לצרכיו הגשמיים, הרי שהוא יורד בדרגתו. ומי התיר זאת למשה רבינו לעשות כן, מן הראוי היה לתת לתלמידיו לשרת את האורח הנכבד, והוא ישאר במעלתו.

על כך התורה מציינת שכולם באו לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים' - כל מי שבא לסעודה זו הרי שכאילו נהנה מזיו השכינה, התורה מבקשת להדגיש שכאשר משה רבינו כיבד את חותנו - יתרו, הוא לא ירד מדרגתו, אלא הוא התעלה, הוא נעשה כאלהים'! (תואר זה למשה רבינו מופיע בחז"ל: 'אמר ר' אבין: משה ממחציתו ולמעלה נקרא אלהים, וממחציתו ולמטה נקרא איש'. (מדרש תהלים מזמור צ'))

ומניין למד משה רבינו לעשות כן? על כך המדרש מביא את דברי ר' יהושע שלמד כן, מאברהם אבינו גדול העולם, ששימש מלאכי השרת, והיה סבור בהן שהם בני אדם ערביים עובדי עבודה זרה, רבן גמליאל ששימש חכמים לומדי תורה, על אחת כמה וכמה! ועל הכנסת אורחים שעשה אברהם אבינו דורשים חז"ל: 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה', הרי שאברהם אבינו בעת שעסק בהכנסת אורחים לא ירד מדרגתו, ולהפך חז"ל מסכימים עם מעשיו שהכנסת אורחים גדולה יותר. - מעתה נבין, משה רבינו מכונה בפרשה זו בשם 'אלהים' ללמד שהכבוד שכיבד את יתרו, לא הוריד אותו ממדרגתו אלא להפך העלהו.

אחר ר' יהושע, מגיע ר' צדוק ואומר שיש ללמוד שראוי לרבן גמליאל לשמש את החכמים לא מאברהם אבינו, אלא מהקב"ה בכבודו.

וכיצד?

בפרשה: '... וַיָּבֹא אֶהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַכֹּל לֶחֶם עִם חֹתֵן מֹשֶׁה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים' (דברי ישמעאל יתרו - מסכתא דעמלק א) ומשה להיכן הלך? והלא מתחלה יצא לקראתו, שנא' ויצא משה לקראת חותנו, ועכשיו להיכן הלך. אלא מלמד שהיה עומד ומשמש עליהם.

מהיכן למד, מאברהם אבינו. אמרו, הדבר הזה דרש ר' יצחק ואמר, כשעשה רבן גמליאל סעודה לחכמים, היו כל חכמי ישראל מסובים אצלו; עמד רבן גמליאל ושימשן, אמרו החכמים; אין אנו כדי שישמשנו; אמר להן ר' יהושע, הניחו לו שישמש, שמצינו שגדול מרבן גמליאל שמש את הבריות; אמרו לו, אי זה זה? אמר להם: אברהם אבינו גדול העולם, ששימש מלאכי השרת, והיה סבור בהן שהם בני אדם ערביים עובדי עבודה זרה, רבן גמליאל שישמש חכמים לומדי תורה, על אחת כמה וכמה.

אמר להן ר' צדוק, הניחו לו שישמש, מצינו גדול מרבן גמליאל ומאברהם ששימש את הבריות; אמרו לו, אי זה זה, אמר להם: שכינה, שבכל שעה מספיק מזון לכל באי העולם כדי צרכן ומשביע לכל חי רצון, ולא לבני אדם הכשרים והצדיקים בלבד, אלא אף הרשעים עובדי עבודה זרה רבן גמליאל על אחת כמה וכמה שישמש חכמים ובני תורה. ע"כ.

למה לא כתוב בפרשה?

וקשה, הנה, בפרשת יורא' כאשר אברהם אבינו מחזר אחר האורחים ומכניסם אל ביתו, התורה הקדושה משבחת את אברהם אבינו ומתארת את מעשיו ששימש את המלאכים כנאמר 'והוא עומד עליהם' ובתרגום והוא 'משמש קדמוהו'. אם כן, לעמוד ולשרת אורחים, זהו שבח גדול ומדוע שבח זה נעלם אצל משה רבינו, היה אמור להזכירו בצורה מפורשת יותר, ולא ללמוד אותו מתוך שלא הוזכר.

עוד נשאל, מניין נרמז שמשה היה עומד ומשמש - הרי אין זה מוזכר כלל. שמא עשה מעשה אחר, ומדיחן חז"ל מצאו סמך למעשיו של משה?

משה רבינו - אלוקים

ונראה לבאר כך. כאשר נתבונן במקרא ובדברי חז"ל נוכח לראות שמשה רבינו מופיע בפסוק, אולם בכינוי אחר. אומרת התורה: '... וַיָּבֹא אֶהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַכֹּל לֶחֶם עִם חֹתֵן מֹשֶׁה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים'

ובגמרא: ואמר רבי אבין הלוי: כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה, שנאמר 'ויבא אהרן... לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים'. וכי לפני אלהים אכלו? והלא לפני משה אכלו! אלא לומר לך: כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה - כאילו נהנה מזיו השכינה. (ברכות סד.)

המשך בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

סדר ט"ו בשבט

תמצית דיני קדימה בברכות

ע"פ דעת מרן רשכבה"ג רבינו עובדיה יוסף זיע"א, ובנו ממשיך דרכו מרן הראש"ל רבי יצחק יוסף שליט"א

דין קדימה בשבעת המינים

אמרו חז"ל (ברכות מא.), כל המוקדם בפסוק הזה, מוקדם לברכה, שכן נאמר, ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש. וזית שמן הוא זיתים, ודבש הוא תמרים.

הלכך אם הביאו לפניו מפירות שבעת המינים בלבד: כגון ענבים, תאנים, רימונים, זיתים ותמרים, הזית קודמת לכל, שהיא ראשון לארץ השני, אח"כ תמרים שהם שני לארץ השני, אח"כ ענבים שהם שלישי לארץ הראשון, ואח"כ תאנה ורימון.

שעורה קודמת לזית

אם יש לפניו תבשיל שעורים שברכתו מזוונות (גריסים) הוא קודם לזית, אף שהזית ראשון לארץ השני, והשעורים שני לארץ הראשון, מכל מקום ברכת מזוונות מבוררת יותר מברכת העץ ולכן יש לברך תחילה על השעורים.

הלכך כל שיש לפניו מיני מזוונות מחמשת מיני דגן (חטה, שעורה, כוסמת, שיבולת שועל, שיפון) ופירות שבעת המינים, מברך על המזוונות תחלה שהם ראשונים לארץ ראשון.

ופשוט שאם יש לפניו לחם, הלחם קודם לכל, ופת חיטים קודמת לפת שעורים.

ברכת הגפן אינה קודמת לתמרים וזיתים

הגישו לפניו תמרים וזין, אף שהזין קובע ברכה לעצמו, מ"מ לדעת מרן איזה שירצה יקדים, כיון דאין בברכותיהן שוות.

שבעת המינים וברכת בורא פרי האדמה

וכן אם הביאו לפניו פירות שבעת המינים ופירות האדמה, דעת מרן השלחן ערוך שאיזה שירצה יקדים.

ברכת העץ ופרי האדמה, קודמים לברכת שהכל

אולם אם הביאו לפניו פירות העץ או האדמה, ודברים שברכתם שהכל, ברכת העץ או האדמה קודמת לברכת שהכל, שברכת שהכל היא ברכה כוללת, משא"כ העץ או האדמה שהן ברכות מבוררות יותר.

שבעת המינים קודם למין שהוא חביב וברכתו העץ

אם הגישו לפניו פירות שבעת המינים ושאר פירות העץ, פירות שבעת המינים קודמים, אף אם הפרי שאינו משבעת המינים חביב עליו יותר.

שבעת המינים אף שהוא חצוי הוא קודם לשלם

וכן אם הפרי שמשבעת המינים חצוי, ושאינו משבעת המינים שלם, אפ"ה יקדים לברך על השבעת המינים.

שהחיינו קודם לשבעת המינים

אם הביאו לפניו פרי משבעת המינים ופרי אחר שאינו משבעת המינים אבל הוא פרי חדש, הפרי חדש קודם שמברך עליו שתי ברכות.

דין חביב קודם, וגדר חביב

אם הביאו לפניו רק מפירות העץ ואין לפניו מפירות שבעת המינים, כתב השלחן ערוך שיקדים מה שחביב עליו.

המשך בעמ' 3

ביטול שכירות עקב שינוי נסיבות

שאלה: ראונו איש הייטק מעולה, סגר חוזה עבודה לשלוש שנים במפעל הייטק נחשב בצפון הארץ, ומשכך, הוא חיפש דירה גדולה לשכירות בצפון הארץ קרוב למקום העבודה. לאחר חיפוש הוא מצא דירה גדולה ומרווחת המתאימה לצרכי בני ביתו והוא חתם על חוזה לשנה עם בעל הדירה כמקובל, ואף שילם את החודש הראשון. והנה כשבוע לפני תאריך כניסתו לדירה, ראונו קיבל הודעה מבעל המפעל שאמר לו שבגלל כישוריו המזהירים הוא מתאים יותר לעבוד בסניף של המפעל שנמצא בדרום הארץ ובנוסף הוא יקבל תנאים יותר טובים במפעל בדרום, ראונו פנה לבעל הדירה והודיע על ביטול שכירות עקב שינוי נסיבות שלא באשמתו, ומשכך, הוא דורש שבנוסף לביטול השכירות גם את תשלום המקדמה של החודש הראשון ששולם במעמד חתימת החוזה, שמעון בעל הדירה טוען שהוא אינו צריך להחזיר את המקדמה, ואדרבא, אם לא ימצא שוכר אחר שישכור את הדירה במקומו של ראונו, על ראונו יהיה לשלם על כל השנה או לחילופין עד שימצא שוכר אחר המתאים לשביעות רצונו של המשכיר. השאלה היא היכן נדיינה דיני להאי דינא?

תשובה: אם לא ידעו השוכרים בזמן קניין השכירות על רצונו של בעל המפעל להעביר את ראונו למפעל בדרום הרי הם רשאים לבטל את השכירות ואינם צריכים לשלם על כל התקופה, אך לעומת זאת הם לא יוכלו לתבוע מהמשכיר את המקדמה שכבר שילמו.

נימוקים: ככלל, ברגע שנעשה קניין שכירות, שני הצדדים אינם יכולים לחזור בהם והשוכר חייב לשלם על כל תקופת השכירות גם אם אינו רוצה לגור בדירה, יודגש שבנידו"ד תשלום המקדמה נחשב כקניין שכירות על כל התקופה, כמובא בשו"ע (חו"מ סי' קצה סעיף ט ברמ"א) ויעוין גם בספר מנחת פיתים (אריק, סי' שטו א). אמנם אם הדרך באותו מקום שבכל שכירות חותמים על חוזה בכתב, אזי הקניין הוא רק לאחר חתימת החוזה בכתב כמובא בשו"ע (חו"מ סי' קצ סעיף ז וסי' קצה בסמ"ע סק"כ). כמובן שאם ישנו שוכר אחר חליפי המעוניין לשכור את הדירה הדין שונה [ואין כאן מקום להרחיב בנושא זה].

אמנם במקרה שהשוכר נאלץ לבטל את השכירות מחמת אונס ואילוץ ו/או שינוי נסיבות שאינם בשליטתו כבנידו"ד שבעל המפעל מחייבו לעבור למפעל בדרום הארץ ולא בצפון יש בזה מחלוקת הפוסקים וכדלהלן:

ישנה מחלוקת ראשונים בהגדרתה של 'שכירות' יש אומרים שהיא כקניה גמורה לזמן וממילא התשלום הוא ככל תשלום דמי מקח כמובא בשו"ת הרשב"א (ח"ב סי' שכח), ויש אומרים שהשכירות אינה אלא התחייבות הדדית בין שני צדדים, דהיינו המשכיר מתחייב לתת לשוכר להשתמש במושכר והשוכר מתחייב לשלם על כך כמובא בתוס' (ב"מ נו: ד"ה והאי) ובש"ך (סי' שלד ס"ק ב' בסופו).

המשך בעמ' 4

המשך מע' 1 - מאמר השבוע - הרב אברהם רחמים

שהיה הקב"ה קדוש וטהור ובכל יום ויום, זן ומפרנס את בריותיו בחן בחסד וברחמים, בין צדיקים בין רשעים. רבן גמליאל על אחת כמה וכמה! - מעתה, נוכל לומר שמושה רבינו מכונה 'אלהים', משום שעשה מעשה אלהים, שאף על פי שהיה קדוש וטהור, דאג לפרנסתו וכבוד הבריות, כמו הקב"ה שהוא זן ומפרנס לכל בריה ובריה דבר יום ביומו.

הרי לנו הבנה בדרשת חז"ל - והבנה בעוצמתו של משה רבינו, על אף גדולתו חלק כבוד לחמיו ביתר שאת ועוז!

מה אנו יכולים ללמוד מכך?

הבה נדגיש: בפרשת יתרו אנו קוראים על מתן תורה עשרת הדברות שראו ושמעו כל ישראל במעמד שלא היה ולא יהיה כמותו. התורה היא תורת חיים בעולם הזה ונותן אחרית לעולם הבא אין דבר מובחר יותר מעסק התורה הקדושה. אולם, אבקש לסיים מאמר זה, בדברים נפלאים ומיוחדים שראיתי בספר החיד"א - ואילו לא אדם גדול אמרם היה קשה מעט לשמעים.

לקבל צמרמורת

כותב החיד"א בספרו 'מראית העין' על דברי הגמרא (ברכות ה.) אמר רבא ואם תאמר רב חסדא: אם רואה אדם שיסורין באין עליו - יפשפש במעשיו. **פשפש ולא מצא - יתלה בבטול תורה.** ואם תלה ולא מצא - בידוע שיסורין של אהבה הם.

וכותב כך: יש לדקדק מאחר שביטול תורה הוא מהעבירות חמורות איך אמר 'פשפש ולא מצא' - ומה פשפש, ואיך לא מצא, והרי הוא גלוי וידוע, והוא דבר הניכר שהוא בטל מהתורה? ועוד, מה הלשון אומרת 'יתלה בביטול תורה' ומה היא תליה זו?

ואפשר שהכוונה 'יתלה בביטול תורה' שהיה לו לבטל ולא ביטל. כגון: שנזדמנה לו מצוה שאי אפשר לעשות על ידי אחרים והיה לו לבטל תורה ולקיימה ולא ביטל, ועכשיו אין זה על דעתו ויתלה בזה. או גם, שהיה לו לבטל תורה שלא יעבור זמן ק"ש וכיוצא ולא ביטל.

וכן מובא בספר לחם אבירים בס' פתח הדביר שהתוודה ר' נסים אבולעפיא על שהיה פעמים עוסק בספר בעודו ממתין לחזרת הש"ץ ופעמים היה ממשך לעיין כאשר היה מתחיל החזרה עיין שם.

הרי לנו דברי חכמים כדורבנות. רואים שמושה רבינו כיבד את חמיו ביתר שאת ויתר עוז, והכתוב שיבח את מעשיו. צריך לפקוח את העיניים ולשים לב שלא משתמשים במושג 'ביטול תורה' במקומות לא נכונים, במקום שתלמוד התורה עצמו יכול להביא ליסורין!... נזכה להגות ולעסוק בתורה ובמצוות כרצון נותן התורה, אמן!

המשך מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

גדר חביב הוא מה שחביב עליו בדרך כלל (ולא מה שחביב עליו עתה) אף שכעת הוא חפץ יותר במין האחר.

אין דין קדימה אם אינו חפץ לאכול את שני המינים

דין קדימה אינו נוהג אלא במה שמונה לפניו וחפץ לאכול את שני סוגי הפירות, אבל אם אינו חפץ אלא לאחד מהם, או שהפרי השני אינו מונח לפניו על השלחן, פשוט שיכול לברך רק עליו שרוצה עתה (רמ"א סי' ריא ס"ה. וכ"פ בס' ילקו"י בשם החיי אדם ואחרונים).

משקה בירה העשוי משעורים אין בו דין קדימה בשבעת המינים

הדבר פשוט שמשקה הבירה אינו כדין השעורים, לענין משפט הקדימה, דכיון שרובו מים, דין משקה יש לו (ילקוט יוסף סימן ריא ה"ג).

דיני קדימה בדיעבד אינם מעכבים

דין קדימה אינו אלא לכתחלה, ובדיעבד אינו מעכב כלל. (רשב"א ברכות מא. ד"ה וק"ל). דין קדימה הוא על הברכה בלבד, ואחר שברך יאכל מה שירצה. (מרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א בשיעורו השבועי)

הדברים נכתבו לזיכוי הרבים לעי"נ של האשה הצדיקה מרת ברכה בת לאה ע"ה ת. נ. צ. ב. ה

בברכה

ישראל סימן טוב

נב. בסדר ט"ו בשבט שהובא בחזון עובדיה (דיני קדימה בברכות) כתב שבעל הבית יברך על התמר תחילה מאחר והוא שני לארץ בתרא והוא קודם לגפן שהוא רק שלישי לארץ קמא ע"ש.

ועציר ביאור דלכאורה היה לו לכתוב דיש לברך על הזיתים תחילה כיון שהם ראשונים לארץ בתרא?

ומצאתי במשנה ברורה שכתב דכל שהזית לא נגמר פריז דהיינו שלא גדל הנץ סביבם אין להם דין קדימה דשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל היינו שנגמר פריים ומקורו מהמגן אברהם, ואכן רוב הזיתים בימינו נמסקים קודם שנגמר בישולם על העץ ועוברים תהליך כבישה.

ואכן כתב החיי אדם סי' נו ס"ט: הא דיש מעלה למין ז', דוקא כשכבר נגמר פריז, אבל כל זמן שלא נגמר הפרי, אין לו דין קדימה, דלא משתבח קרא במידי דלא חזי, ולכן אלו זיתים הכבושים שבמדינתנו שקורין אילאוקעש שכמדומה שהם שלא נגמר פריין, אין להם קדימה, כן נראה לי, וכן הכוסס חטים אין בו קדימה. עכ"ל.

והראני ידידי הרה"ג ישראל סימן טוב שליט"א שכ"כ הבן איש חי (ש"ר פר' מטות סעיף ב): אין מין ז' קודם לשאר פירות כי אם אחר שנגמר פריז, על כן זיתים כבושים שהם קטנים ביותר ונראה לעין שלא נגמר פריין עדיין, אין קודמין. עכ"ל.

אולם בספר שלחן הטהור מקומרנא (סי' ריא ה"א) כתב: זתים המביאין למדינותינו כבושין, יש להם כל מעלת הזית לענין קדימה, אבל כוסס חטה אין לו שום דין קדימה. עכ"ל.

ועכ"פ נראה דהעיקר להלכה כהמגן אברהם וכפי שהעלו החיי אדם והמשנה ברורה והבן איש חי.

אכן בזיתים שנגמר פריים לגמרי על העץ (כגון אלו שעבעם שחור נוטה לסגול, אבל אלו השחורים ממש, עברו תהליך השחרה ברובם ולא נגמר בישולם על העץ) אלא שעדיין אינם ראויים לאכילה בלקיטתם כידוע כי מרים הם מאוד וחייבים לעבור תהליך כבישה בזה יש לומר דאף דאין ראויים אלא על ידי הכבישה יש להם דין קדימה.

ונראה שמשום כך השמיט דין הקדימה בזיתים בחזון עובדיה.

הלכך בסדר ט"ו בשבט יקדים לברך על התמר תחילה.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

לדעת כמה אחרונים אחת מההשלכות של המחלוקת הנ"ל היא במקרה שהשוכר לא יכול להשתמש במושכר מחמת אונס, שאם השכירות היא כקניה השוכר חייב לשלם על כל התקופה, שהרי זה דומה למי שקנה בית אך לא הספיק לגור בו כגון: שנאנס או מת, שבמקרה כזה ודאי שהוא או יורשיו חייבים לשלם דמי קניה, כמובא בשו"ע (חו"מ סי' שלד סעיף א ברמ"א) אך אם השכירות היא רק התחייבות, יש מקום לומר שהתחייבות בטלה במקרה של אונס. מחנה אפרים (שכירות סי' ה) כתב שהנפ"מ הוזהר בכל אונס, אך יש סוברים שזה דוקא במקרה שהשוכר מת, עיין ערוך השלחן (סי' שלד סעיף יא-יב) וספר פתחי חושן (שכירות, פ"ו הערה כד) ויש אחרונים הסוברים שאף לשיטות ששכירות היא קניין מכל מקום במקרה של אונס בטל הקניין והשוכר פטור מלשלם על שאר תקופת השכירות (ש"ך סי' שלד סק"ב) ומסקנת המחנה אפרים (שם), אך יעוין בשו"ת צמח צדק (חו"מ סי' מה) ומנחת פיתים (סי' שלד א).

יש לציין שאונס הוא רק דבר ששני הצדדים לא העלו על דעתם שיקרה, אך אם השוכר ידע שישנה אפשרות שהוא לא יוכל לגור בדירה אך המשכיר לא ידע מהאפשרות הזו, היה על השוכר להתנות שבמקרה כזה השכירות תתבטל, ואם לא התנה היא חייב לשלם על כל תקופת השכירות כמוסא בשו"ע (סי' שלד סעיף א).

לפי מה שנתבאר שישנה מחלוקת אם השוכר צריך לשלם על כל תקופת השכירות כשנאנס, כתבו הפוסקים שמספק אי אפשר לחייב את השוכר לשלם, עם זאת אם השוכר שילם מיקדמה כבנידו"ד שראובן שילם כבר על החודש הראשון עוד לפני שהוא נכנס לדור בבית, אין השוכר יכול לתבוע את המשכיר להחזיר לו את מה שכבר שילם, אם משום שהמשכיר מוחזק בכסף הזה והמוציא מחבירו עליו הראיה, ואם משום שדעת בני אדם שהמקדמה לא תוחזר אף במקרה של ביטול מוצדק (ש"ך שם) וראה ערך ש"י (טאבק, חו"מ סי' שלד).

לעניינו העברתו של ראובן למפעל בדרום הארץ נחשבת כאונס של השוכר, ויעוין סי' רז (סעיף ד-ה) ובשו"ת הרשב"א (ח"ב סי' שכח), ובנתיבות משפט (סי' שיב ס"ק יג) ולכן אם לא ידעו השוכרים בזמן קניין השכירות על רצונו של בעל המפעל להעביר את ראובן למפעל בדרום הרי הם רשאים לבטל את השכירות ואינם צריכים לשלם על כל התקופה, אך לעומת זאת הם לא יוכלו לתבוע מהמשכיר את המיקדמה שכבר שילמו.

בברכה יגאל אלון

שור המאה ה-20

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב יעקב חיים אלפיה

מסכת חייו, של המקובל האלוף הקדוש, רבי יעקב חיים, המיוחס לשושלת רבנים מפארת, היתה קצרה ומלאה בסבל וייסורים, אך רצופה באהבת ה', וקדושה עילאית, בכל שתקרא עליו תראה את הענווה וההסתור שהיו בו. הוא אשר נודע בכינויו הרי"ח (מלבד הבן איש חי). היה לרבם ומורם של כמעט רוב ככל גדולי וחכמי ארם צובא בנגלה ובנסתר. בנו ממשיך דרכו הוא רבי יצחק אלפיה.

רבי יעקב חיים ישראל רפאל אלפיה צ"ל. נולד בי"ח שבט התרי"ח בארם צובה, לרבי יצחק והרבנית שרה. אביו רבי יצחק נולד באר"ץ בשנת התקפ"ז – היה איש חסיד צדיק וירא את ה' מנעוריו שמו נודע לתהילה בצדקותיו ומעשיו הטובים. ויולד יעקב שלושה בנים, את רבי ישעיה שאל אלפיה. רבי מרדכי משה אלפיה. ורבי יצחק אלפיה, מחבר הספרים: הקונטרס היחיאי – בו חלקים מספר, ונכתב בעילום שמו. "יאר – נתיב", "שיח יצחק", "ריח ליצחק" – מכתבי אביו. ועוד...

בשנת תר"ן עלה לא"י יחד עם אביו ובניו וקבע משכנו בירושלים, שם למד בישיבת המקובלים בית אל. בהגיעם לירושלים חרדו הכל לקראתם וקיבלו ביראת כבוד את הרבנים המובהקים רבי יעקב חיים ואביו רבי יצחק, ומיד שמו אותם בתור יחידי הישיבה הקדושה – בית-אל.

בישיבת בית-אל נודע רבי יעקב חיים בגאונותו העצומה ובקיאותו המופלאה, עד כי לאחר פטירתו בהיות בנו רבי יצחק לומד בישיבה, והתעוררה קושיה גדולה שלא מצאו לה מענה, אמר רבי נחמן אנג'ל מלומדי הישיבה שהכיר את חריפותו ובקיאותו של אביו רבי יעקב חיים, "אילו היה מר אבך בזה כששה תירוצים היה מתרץ על זה".

בשעת דרשותיו הצטופפו רבים לשמוע את דבריו. עודו צעיר לימים כבן שבע עשרה שנה כותב למורו ורבו הנ"ל, שאלה במסכת מעילה. השאלה נכתבה בשנת "צדיק כ-תמר יפח". בשאלתו פותח בדברי שבח למורו ורבו בזה"ל: "נהר הגדול מעוז ומגדול, הרב המופלא וכבוד ה' מלא מוסדי הארץ האיתנים, מור ועטר מעיין גנים נרו יאיר נהר נהר כשמש מאירה בר אורין".

וראיתי מפרסמים שיש סגולה ביום כ"ג שבט להדליק נר לעילוי נשמת רבי יעקב חיים ישראל אלפיה, ולקרוא "פתח אליהו", ולבקש בקשה אחת, ומובטח לו שהתפילה תתקבל. ומקור הסגולה היא צוואתו של רבנו שכתב וז"ל: "כל מי שלמד אצלי בין בארץ בין בחו"ל, ילמוד פתיחת אליהו זכור לטוב ביום הפקידה לעילוי נשמתו בכל ימי חייו, ומצפה לישועת ה' שגם אנכי אעתיר בעדו לפני אל עליון ברוך הוא." עכ"ל. כמוכן שיש מה להוסיף ולחדד בענין ואכמ"ל.

מתלמדיו: רבי עזרא עבאדי שעיו צוק"ל רבי שלום בן משה הדאיה צוק"ל רבי שם טוב גאגין צוק"ל.

נפטר בערב שבת כ"ג שבט תרע"ו. ימי חייו, היו חן שנים, רובם ככולם עברו עליו בייסורים קשים ומרים. ב- "שיח יצחק" (ע ט) נדפסה צוואתו המפורטת, צוואה זו מעידה על גודל צדקות, ענותנותו וחסידותו. בצוואתו, ביקש בין היתר, לומר עליו השכבה בזה"ל: "האיש הזה סבל ייסורים רבים, אשר הן תקצר היריעה להכילם ולתארם". ועוד ציווה על בניו כי לאחר פטירתו לא יישאו עליו שום הספד, ולא יאמרו מילה בשבחו, גם לא בימי השבעה ולא לאחריה, אלא רק יאמרו את כל הייסורים שעבר בימי חייו, והם יספיקו לעורר את רחמי ה' עליו, וכן לא ירבו בסעודות גדולות למענו, מפני ההוצאה הגדולה הכרוכה בכך, אלא יושיבו תלמידים חכמים שילמדו משניות עברו ומכספו שהותר ישלמו להם.

וכן נכתב על מצבת ציונו: וי להאי שופרא דבלי בארעא. כלו שני דרבי יסורי מתיסרה, בחר ה' ביעקב קראו במהרה, לו חן שנות חיים וכולם על התורה הרביץ תורה בישראל ודת אל הורה, משפחת אלפיה גזע תפארה, ויצחק הבן יצחק צעקה גדולה ומרה, אבי אשר ילדה שרה הנזר והעטרה, הרב חמופלג ביראה וטהרה, מקובל אלקי חקל בענווה יתרה, העמיד דיניי שה פזורה, בנסתר ובנגלה בפלפול וסברה, זיכה את הרבים בדרכי ה' ישרה, חצות ליל ו נתבשים ועלה בסערה, עשיק אחריץ כג שבט הובל לקבורה, עלה אל אלקים בתורעה לשנות היצירה, נבגמ תתעדן ובצהצ זועיא כירא.

ת. נ. צ. ב. ה.

”ברית עולם ביני וביני ישראל”

יש דברים בחייד שהיית רוצה להתחיל מחדש? ת התשובה היא שבת קודש - מתנה שהעניק לנו הבורא, ובה טמון כוח אדיר של התחדשות וצמיחה. בפרשתנו אנו מצווים על השבת - המהווה מרכיב מאוד מרכזי ביהדות. ”אות היא לעולמי עד” - היא אות, וסימן מובהק לנאמנות הקשר עם הקב”ה. אבל איך נוכל להתחבר אליה כל הימים ולהינות מההכנה לכבודה?

זכור את יום השבת לקדשו

הדברה הרביעית פותחת במילה זכור - כמו שאנחנו מכירים את הציווי לזכור כמו מחיית עמלק וכו', מדובר על זכירה יומיומית - חלק מהמצוות התמידיות שבכל רגע האדם זוכה בהם בעצם נתינת ליבו לדבר. באופן פרקטי זה מתבטא באופן אחד בימות החול ובאופן אחר ביום השבת. כמובן אני מלקטת פה נקודות חלקיות מאוד ותמיד אפשר להוסיף ולהעמיק כי בתורתנו הקדושה יש אינסוף עומקים וגבהים. **הזיכרון בימי החול** - כולל להזכיר את שבת בכל אחד מהימים, לספור את הימים בשבת, רק ביהדות שמות הימים הינם המניין היחסי לשבת, ראשון בשבת שני בשבת וכן הלאה. בכל אחד מימות השבוע יש מצווה לשמור לכבוד שבת דברים טובים (ביצה ט”ז) אמרו עליו על שמאי הזקן: כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא בהמה נאה, אומר זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנה, מניח את השנייה ואוכל את הראשונה. בעצם כל התכונות לשבת מכוונות אותנו לקבל אור וקדושה גדולים יותר. הרבנית קנייבסקי ע”ה הייתה אומרת שכשמכניס קניידלך ואמרים על כל אחד ואחד 'לכבוד שבת קודש' יש קדושה גדולה יותר באוכל. בכל פעם של קניות להוסיף משהו שהוא לשבת. בכל כביסה להכין לוח עם משימות שצריך ואפשר לפצל אותם במהלך הימים כך כל בני הבית יוכלו להשתתף במצוות זכור, למשל לפתוח את החבילות של הטישיו, לצחצח נעלים, לסחוט מגבוניים (לנוהגים), יש נוהגים גם לפתוח בקבוקים לפני, ליעד מקום למשחקי מוקצה - כל פעם שמחזירים לשם זה הרי לכבוד שבת, אפילו להכין ערמה של בגדי שבת (בתוך הארון) לכל אחד. כל מה שאפשר להכין מבעוד מועד. הכיני רשימה על המקרר עם כל האופציות שמתאימות לביתכם כך תמיד תוכלו להוסיף עוד רעיונות וקדושת השבת בביתכם תגדל מאוד.

חינוך הילדים לזכור

כמובן שילדים שזוכים להיות שותפים למהלך, במהלך כל השבוע ללא ספק זהו רווח נקי. הילדים סופגים את תענוג השבת, את היותה אבן דרך משמעותית בחייו גם דרך הכיף וההכנה, ולא רק בזמן הלחץ של ערב שבת. כמו כן לומדים כדרך אגב יכולת של התמצאות במרחב הזמן ניהול ותכנון משימות וזה נטמע בהם כגרסה דינקותא.

הזיכרון ביום השבת

האופן השני של הזיכרון הוא ביום השבת, להכניס קדושה לשבת ע”י קידוש על היין וסעודות השבת (במדבר רבה י א) במאכל משתה וכסות נקייה. על ידי הקדושה שאנחנו מקדשים את השבת בעצמנו, זוכים לקדושה שה' יתברך קידש אותה מששת ימי בראשית. יוצא שהנאת הגוף בשבת מעצימה את קדושתה ועל ידה מקיימים את המצווה. כמה נעימות ומתיקות יש כאן, כל רגע של הנאה בשבת גורם לנשמתנו ליהור מגודל מצוות השבת כי ה' יתברך בעצמו מאיר עלינו את קדושת השבת.

השבת שקולה כנגד כל המצוות

ידוע שכלל המצוות הן 613 תרי”ג - עשה ולא תעשה, והשבת שקולה כנגד כולם. יוצא מזה שהשבת מאירה בגופו של האדם ממש ובחלקי נשמתו. כל מצווה כנגד איבר - סה”כ רמ”ח מצוות עשה רמ”ח איברים לאדם, וכל לאו כנגד גיד - סה”כ שס”ה לא תעשה כנגד שס”ה הגידים, האדם מתענג פיזית בשבת שהיא כנגד כל הגוף ואז הקב”ה מאיר בכל גופו ובכל נפשו את אור השבת. ואף את הנשמה היתרה שזה מעין בונס, זוכה להאיר ולקבל בזכותה יישוב הדעת והרחבת הנפש - נחת פנימית ויכולת לצאת מהטירוף של ימי המעשה.

שלמות בניין הנפש

מצוות השבת בונה קומה בנפש, וממלאת את האדם בחן. בעבודתי כמטפלת רגשית, ישנם עדויות רבות לאיזון ולפתרון בעיות פיזיות, רגשיות, ונוספות, בעקבות ההתחזקות בשמירת השבת, או החיבור אל מהות השבת, ואף בזכות תשומת לב אל התענוג בשבת. כיוון שהשבת היא מושג מאוד מהותי בקשר בין האדם לה' יתברך מסכת שבת (ק”ח) : כל השומר שבת כהלכתו אפ”י עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו. מציאות השבת היא בחינה אחרת לגמרי על טבעית. בה דרך העונג אנחנו יכולים להשיג שפע גדול. איננו אותם האנשים. מלכת השבת פורשת עלינו את כנפיה, ונותנת לכל אחד מאיתנו את ההזדמנות להתחיל מחדש.

האתגר השבועי

השבוע העמקנו כי כל הכנה למצווה היא מצווה ומעלה בפני עצמה, נסי לתכנן את המשימות לשבת מבעוד מועד, לפרק לדברים קטנים ולשתף את בני הבית בהכנה. כך תובילי את ביתך למקום של קדושה ושלווה וחוסן פנימי, בקלות ובשמחה. זכרי - כל הכנה היא מצווה בפני עצמה!

לבה מלואמה מלוצימה!

ליאורה דהן

דאחא-דאחא-דאחא-דאחא-דאחא-דאחא - dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים